

Przemysław Kołosowski

Maciej Małachowicz

**SPRAWOZDANIE Z BADAŃ ARCHEOLOGICZNYCH
PRZY BUDYNKU OFICYNY DAWNEGO STAROSTWA
NA TERENIE ZAŁOŻENIA ZAMKOWEGO
W MIĘDZYRZECZU**

Chwarszczany 2021

Przemysław Kołosowski

Sprawozdanie z sondażowych badań archeologicznych przy budynku oficyny dawnego starostwa na terenie założenia zamkowego w Międzyrzeczu

W dniu 1 grudnia 2021 roku wykonano sondażowe badania archeologiczne przy fundamentach oficyny dawnego starostwa na terenie zespołu zamkowego w Międzyrzeczu. Celem eksploracji archeologicznej było uzupełnienie wyników badań architektonicznych i konserwatorskich oraz ekspertyzy technicznej dla potrzeb przyszłego projektu konserwacji i remontu budynku.

Oficina starostwa to usytuowany na skarpie parterowy, w znacznej części o konstrukcji szachulcowej, częściowo podpiwniczony budynek, nakryty dachem czterospadowym z lukarnami powiekowymi. Najstarsze ślady osadnictwa w tym miejscu datowane są na okres VIII wieku. W tym czasie miała tu istnieć osada, przekształcona w kolejnym stuleciu w gródek obronny. W połowie XIV wieku wzniesiono w tym miejscu zamek, zniszczony w 1520 roku i odbudowany w roku 1533. Zamek w Międzyrzeczu stanowił od średniowiecza do czasów potopu szwedzkiego siedzibę kasztelana i starosty. Po kolejnym zniszczeniu zamku w 1655 roku, na podzamczu została wybudowana nowa siedziba starostwa wraz z szachulcowym budynkiem oficynowym. W 1719 roku z polecenia starosty międzyrzeckiego u podnóża zamku na tzw. Przygródku rozpoczęto budowę nowej rezydencji starosty. Po II rozbiórce Polski Międzyrzecz został włączony do Królestwa Pruskiego. Odzyskany na krótko w czasie istnienia Księstwa Warszawskiego należał do Królestwa Prus, Cesarstwa niemieckiego, Republiki Weimarskiej i III Rzeszy do 1945 roku. Zamek przekazany został wraz z budynkami starostwa i folwarkiem zamkowym w dzierżawę pruskiemu ministrowi. Oba budynki starostwa zostały w połowie XIX wieku połączone i przeznaczone na browar. Do 1945 roku zespół zamkowy był własnością prywatną. W latach 1960-1964 budynek starostwa został poddany remontowi i zaadaptowany na cele muzealne. Obecnie budynki dawnego starostwa zajmuje Muzeum Ziemi Międzyrzeckiej im. Alfa Kowalskiego.

Zespół zamkowy został wpisany do rejestru zabytków pod nr 2136, decyzją z dnia 08.05.1971 roku oraz potwierdzony wpisem nr 256 decyzją z dnia 04.06.1979 roku (ruiny zamku - „starostwo” - oficyna – folwark z okresu XIV-XIX wieku).

Starostwo z oficyną zostało wpisane do rejestru zabytków pod nr rej. K.I-8/53 orzeczeniem Wojewódzkiego Konserwatora Zabytków w Zielonej Górze z dnia 30.10.1953 roku oraz potwierdzone pod numerem 256/79 decyzją Wojewódzkiego Konserwatora Zabytków w Gorzowie Wlkp. z dnia 04.06.1979 roku.

Budynek oficyny jest usytuowany w obrębie stanowiska archeologicznego nr 1 w miejscowości, nr 33 na obszarze AZP 51-15 (gród, podgrodzie, zamek).

Na miejscu zgodnie ze przedłożonym programem badań i wskazaniem wynikającymi z projektu badań architektonicznych wykonano trzy niewielkie sondáže (wymiary 1,1 x 1,2 metra). Sondaż nr 1 przy północnej ścianie szczytowej oficyny oraz sondáže nr 2 i 3 przy dwóch dobudówkach zejść do piwnic przylegających do ściany wschodniej. We wszystkich trzech sondażach eksplorację zakończono na poziomie rozpoznanej dolnej partii podwaliny ścian, nie osiągając poziomu nawarstwień naturalnych (calca). We wszystkich trzech sondażach odsłonięto tylko pozostałości nawarstwień o chronologii nowożytnej (datowanie - ułamki ceramiki ceglastej, porcelana), chyba że przyjąć że warstwa wapna odkryta w sondażach nr 1 i 3 stanowi pozostałość dołów wapiennych z okresu budowy bądź rozbudowy założenia zamkowego. Jak zapisano wyżej celem badań archeologicznych było szczegółowe rozpoznanie stratygrafii nawarstwień kulturowych przylegających do murów oraz rozpoznanie struktury i stopnia zniszczenia murów fundamentowych oficyny.

Wyniki badań

Sondaż nr 1 (wykop C w ekspertyzie technicznej) usytuowano przy ścianie szczytowej oficyny na terenie zagospodarowanym nasadzeniami kwiatów i krzewów, w odległości 1,3 metra od narożnika północno-zachodniego oficyny. Eksplorację w wykopie zakończono na poziomie około 0,7 metra od powierzchni gruntu, wkopując się do 1,40 metra przy fundamencie oficyny celem rozpoznania jego ostatecznej głębokości posadowienia. Zasadniczą warstwę w wykopie stanowiły brunatnoszare piaski o strukturze gleby zalegające do głębokości 0,5-0,7 metra (w warstwie tej znaleziono kilka fragmentów nowożytniej ceramiki naczyniowej). Poniżej miejscami zalegał szary piasek przemieszany z wapnem oraz pozostałości czystego wapna rysującego się jako warstwa wypełniająca dół i wchodząca pod fundament. W warstwie tej nie znaleziono żadnych zabytków ruchomych, które pozwoliłyby na określenie jej chronologii. Zakładamy, że wapno może stanowić pozostałość dołów wapiennych z okresu budowy/rozbudowy założenia zamkowego z okresu przed wzniesieniem oficyny. Podwalinę ściany oficyny w tym miejscu tworzyła warstwa kamieni granitowych łączonych zaprawą piaskowo-wapienną zalegająca na warstwie wapna na głębokości 0,5-0,6 metra od powierzchni gruntu. Około 0,2 metra powyżej gruntu zarejestrowano betonową ostrogę lica skarpy muru. Na miejscu wykonano dokumentację opisową i fotograficzną.

Sondaż nr 2 (wykop B według ekspertyzy technicznej) usytuowano przy ścianie wschodniej oficyny – przy pierwszej dobudówce zejścia do piwnicy, w odległości 0,75 m od północnego lica ściany, na terenie zagospodarowanym jako plac – przejazd przy ścianie budynku z nawierzchnią wyłożoną trylinką (wysokość kostki 14 cm). Wytyczono tam wykop o wymiarach 1,1 x 1,1 metra. Pod warstwą betonowej trylinki odsłonięto warstwę stabilizującej podsypki w postaci żółtego piasku, a niżej nawarstwienia związane z budową budynku (szaro-żółte-brunatne zglinione piaski) z niewielkimi fragmentami gruzu budowlanego. Eksplorację w wykopie zakończono na poziomie około 0,7 metra od powierzchni gruntu, wkopując się do 1 metra przy fundamencie oficyny celem rozpoznania jego ostatecznej głębokości posadowienia. Podwalinę ściany oficyny w tym miejscu tworzyły trzy warstwy cegieł (wymiary około 7 x 15 x 25 cm) ułożone na zaprawie wapienno-piaskowej do głębokości 0,3-0,4 metra od powierzchni placu. Na miejscu wykonano dokumentację opisową i fotograficzną.

Sondaż nr 3 (wykop A według ekspertyzy technicznej) usytuowano przy ścianie wschodniej oficyny – przy drugiej dobudówce zejścia do piwnicy, w odległości 0,70 m od północnego lica ściany, na terenie zagospodarowanym jako plac – przejazd przy ścianie budynku z nawierzchnią wyłożoną trylinką (wysokość kostki 14 cm). Wytyczono tam wykop o wymiarach 1,1 x 1,2 metra. Pod warstwą betonowej trylinki odsłonięto warstwę stabilizującej podsypki w postaci żółtego piasku, a niżej nawarstwienia związane z budową budynku (szaro-żółte-brunatne zglinione piaski) z drobnymi fragmentami gruzu budowlanego. Eksplorację w wykopie zakończono na poziomie około 0,7 metra od powierzchni gruntu, wkopując się pod fundament oficyny celem rozpoznania jego ostatecznej głębokości posadowienia. Podwalinę ściany oficyny w tym miejscu tworzyły trzy warstwy cegieł (wymiary 7 x 15 x 25 cm) ułożone na zaprawie piaskowo-wapiennej do głębokości około 0,3-0,4 metra od powierzchni placu. Na miejscu wykonano dokumentację opisową i fotograficzną.

opracowali:

dr Przemysław Kołosowski

dr Maciej Małachowicz

DOKUMENTACJA FOTOGRAFICZNA

**SONDAŻOWE BADANIA ARCHEOLOGICZNE
PRZY OFICYNIE DAWNEGO STAROSTWA
NA TERENIE ZESPOŁU ZAMKOWEGO W MIĘDZYRZECZU**

Badania archeologiczne			Fot. 1/2021
Lokalizacja sondaży nr 2, 3 przy wschodniej ścianie dawnej oficyny starostwa.			
widok od	uwagi:	data	fot. wykonał
N	---	01.12.2021	P. Kołosowski

**SONDAŻOWE BADANIA ARCHEOLOGICZNE
PRZY OFICYNIE DAWNEGO STAROSTWA
NA TERENIE ZESPOŁU ZAMKOWEGO W MIĘDZYRZECZU**

Badania archeologiczne – sondaż nr 1			Fot. 2/2021
Lokalizacja wykopu przy ścianie szczytowej dawnej oficyny starostwa.			
widok od N, E	uwagi: ---	data 01.12.2021	fot. wykonał P. Kołosowski

**SONDAŻOWE BADANIA ARCHEOLOGICZNE
PRZY OFICYNIE DAWNEGO STAROSTWA
NA TERENIE ZESPOŁU ZAMKOWEGO W MIĘDZYRZECZU**

Badania archeologiczne – sondaż nr 1			Fot. 3/2021
Układ stratygraficzny nawarstwień kulturowych w wykopie. Profil zachodni wykopu. Widok ogólny			
widok od	uwagi:	data	fot. wykonał
E	---	01.12.2021	P. Kołosowski

**SONDAŻOWE BADANIA ARCHEOLOGICZNE
PRZY OFICYNIE DAWNEGO STAROSTWA
NA TERENIE ZESPOŁU ZAMKOWEGO W MIĘDZYRZECZU**

Badania archeologiczne – sondaż nr 1			Fot. 4/2021
Układ stratygraficzny nawarstwień kulturowych w wykopie. Profil zachodni wykopu. Widok ogólny			
widok od	uwagi:	data	fot. wykonał
E	---	01.12.2021	P. Kołosowski

**SONDAŻOWE BADANIA ARCHEOLOGICZNE
PRZY OFICYNIE DAWNEGO STAROSTWA
NA TERENIE ZESPOŁU ZAMKOWEGO W MIĘDZYRZECZU**

Badania archeologiczne – sondaż nr 1			Fot. 5/2021
Układ stratygraficzny nawarstwień kulturowych w wykopie. Profil północny wykopu. Widok ogólny			
widok od	uwagi:	data	fot. wykonał
S	---	01.12.2021	P. Kołosowski

**SONDAŻOWE BADANIA ARCHEOLOGICZNE
PRZY OFICYNIE DAWNEGO STAROSTWA
NA TERENIE ZESPOŁU ZAMKOWEGO W MIĘDZYRZECZU**

Badania archeologiczne – sondaż nr 1			Fot. 6/2021
Układ stratygraficzny nawarstwień kulturowych w wykopie. Profil wschodni wykopu. Widok ogólny			
widok od	uwagi:	data	fot. wykonał
W	---	01.12.2021	P. Kołosowski

**SONDAŻOWE BADANIA ARCHEOLOGICZNE
PRZY OFICYNIE DAWNEGO STAROSTWA
NA TERENIE ZESPOŁU ZAMKOWEGO W MIĘDZYRZECZU**

Badania archeologiczne – sondaż nr 1			Fot. 7/2021
Układ stratygraficzny nawarstwień kulturowych w wykopie. Profil południowy wykopu. Widok ogólny			
widok od N	uwagi: fundament	data 01.12.2021	fot. wykonał P. Kołosowski

**SONDAŻOWE BADANIA ARCHEOLOGICZNE
PRZY OFICYNIE DAWNEGO STAROSTWA
NA TERENIE ZESPOŁU ZAMKOWEGO W MIĘDZYRZECZU**

Badania archeologiczne – sondaż nr 1			Fot. 8/2021
Układ stratygraficzny nawarstwień kulturowych w wykopie. Profil południowy wykopu. Widok ogólny			
widok od N	uwagi: fundament	data 01.12.2021	fot. wykonał P. Kołosowski

**SONDAŻOWE BADANIA ARCHEOLOGICZNE
PRZY OFICYNIE DAWNEGO STAROSTWA
NA TERENIE ZESPOŁU ZAMKOWEGO W MIĘDZYRZECZU**

Badania archeologiczne – sondaż nr 2			Fot. 9/2021
Lokalizacja wykopu. Eksploracja – ściąganie wierzchniej warstwy betonowej trylinki.			
widok od NE	uwagi: ---	data 01.12.2021	fot. wykonał P. Kołosowski

**SONDAŻOWE BADANIA ARCHEOLOGICZNE
PRZY OFICYNIE DAWNEGO STAROSTWA
NA TERENIE ZESPOŁU ZAMKOWEGO W MIĘDZYRZECZU**

Badania archeologiczne – sondaż nr 2			Fot. 10/2021
<p>Układ stratygraficzny nawarstwień kulturowych w wykopie. Profil zachodni wykopu. Widok ogólny</p>			
widok od E	uwagi: fundament	data 01.12.2021	fot. wykonał P. Kołosowski

**SONDAŻOWE BADANIA ARCHEOLOGICZNE
PRZY OFICYNIE DAWNEGO STAROSTWA
NA TERENIE ZESPOŁU ZAMKOWEGO W MIĘDZYRZECZU**

Badania archeologiczne – sondaż nr 2			Fot. 11/2021
<p>Układ stratygraficzny nawarstwień kulturowych w wykopie. Profil zachodni wykopu. Widok ogólny</p>			
widok od E	uwagi: fundament	data 01.12.2021	fot. wykonał P. Kołosowski

**SONDAŻOWE BADANIA ARCHEOLOGICZNE
PRZY OFICYNIE DAWNEGO STAROSTWA
NA TERENIE ZESPOŁU ZAMKOWEGO W MIĘDZYRZECZU**

Badania archeologiczne – sondaż nr 2			Fot. 12/2021
<p>Układ stratygraficzny nawarstwień kulturowych w wykopie. Profil północny wykopu. Widok ogólny</p>			
widok od	uwagi:	data	fot. wykonał
S	---	01.12.2021	P. Kołosowski

**SONDAŻOWE BADANIA ARCHEOLOGICZNE
PRZY OFICYNIE DAWNEGO STAROSTWA
NA TERENIE ZESPOŁU ZAMKOWEGO W MIĘDZYRZECZU**

Badania archeologiczne – sondaż nr 2			Fot. 13/2021
<p>Układ stratygraficzny nawarstwień kulturowych w wykopie. Profil wschodni wykopu. Widok ogólny</p>			
widok od	uwagi:	data	fot. wykonał
W	---	01.12.2021	P. Kołosowski

**SONDAŻOWE BADANIA ARCHEOLOGICZNE
PRZY OFICYNIE DAWNEGO STAROSTWA
NA TERENIE ZESPOŁU ZAMKOWEGO W MIĘDZYRZECZU**

Badania archeologiczne – sondaż nr 2			Fot. 14/2021
<p>Układ stratygraficzny nawarstwień kulturowych w wykopie. Profil południowy wykopu. Widok ogólny</p>			
widok od	uwagi:	data	fot. wykonał
N	---	01.12.2021	P. Kołosowski

**SONDAŻOWE BADANIA ARCHEOLOGICZNE
PRZY OFICYNIE DAWNEGO STAROSTWA
NA TERENIE ZESPOŁU ZAMKOWEGO W MIĘDZYRZECZU**

Badania archeologiczne – sondaż nr 3			Fot. 15/2021
Lokalizacja wykopu. Eksploracja – ściąganie wierzchniej warstwy betonowej trylinki.			
widok od SE, NE	uwagi: ---	data 01.12.2021	fot. wykonał P. Kołosowski

**SONDAŻOWE BADANIA ARCHEOLOGICZNE
PRZY OFICYNIE DAWNEGO STAROSTWA
NA TERENIE ZESPOŁU ZAMKOWEGO W MIĘDZYRZECZU**

Badania archeologiczne – sondaż nr 3

Fot. 16/2021

Układ stratygraficzny nawarstwień kulturowych w wykopie.

Profil zachodni wykopu. Widok ogólny

widok od	uwagi:	data	fot. wykonał
E	fundament	01.12.2021	P. Kołosowski

**SONDAŻOWE BADANIA ARCHEOLOGICZNE
PRZY OFICYNIE DAWNEGO STAROSTWA
NA TERENIE ZESPOŁU ZAMKOWEGO W MIĘDZYRZECZU**

Badania archeologiczne – sondaż nr 3			Fot. 17/2021
<p>Układ stratygraficzny nawarstwień kulturowych w wykopie. Profil zachodni wykopu. Widok ogólny</p>			
widok od E	uwagi: fundament	data 01.12.2021	fot. wykonał P. Kołosowski

**SONDAŻOWE BADANIA ARCHEOLOGICZNE
PRZY OFICYNIE DAWNEGO STAROSTWA
NA TERENIE ZESPOŁU ZAMKOWEGO W MIĘDZYRZECZU**

Badania archeologiczne – sondaż nr 3			Fot. 18/2021
<p>Układ stratygraficzny nawarstwień kulturowych w wykopie. Profil północny wykopu. Widok ogólny</p>			
widok od	uwagi:	data	fot. wykonał
S	---	01.12.2021	P. Kołosowski

**SONDAŻOWE BADANIA ARCHEOLOGICZNE
PRZY OFICYNIE DAWNEGO STAROSTWA
NA TERENIE ZESPOŁU ZAMKOWEGO W MIĘDZYRZECZU**

Badania archeologiczne – sondaż nr 3			Fot. 19/2021
Układ stratygraficzny nawarstwień kulturowych w wykopie. Profil wschodni wykopu. Widok ogólny			
widok od	uwagi:	data	fot. wykonał
W	---	01.12.2021	P. Kołosowski

**SONDAŻOWE BADANIA ARCHEOLOGICZNE
PRZY OFICYNIE DAWNEGO STAROSTWA
NA TERENIE ZESPOŁU ZAMKOWEGO W MIĘDZYRZECZU**

Badania archeologiczne – sondaż nr 3			Fot. 20/2021
<p>Układ stratygraficzny nawarstwień kulturowych w wykopie. Profil południowy wykopu. Widok ogólny</p>			
widok od	uwagi:	data	fot. wykonał
N	---	01.12.2021	P. Kołosowski

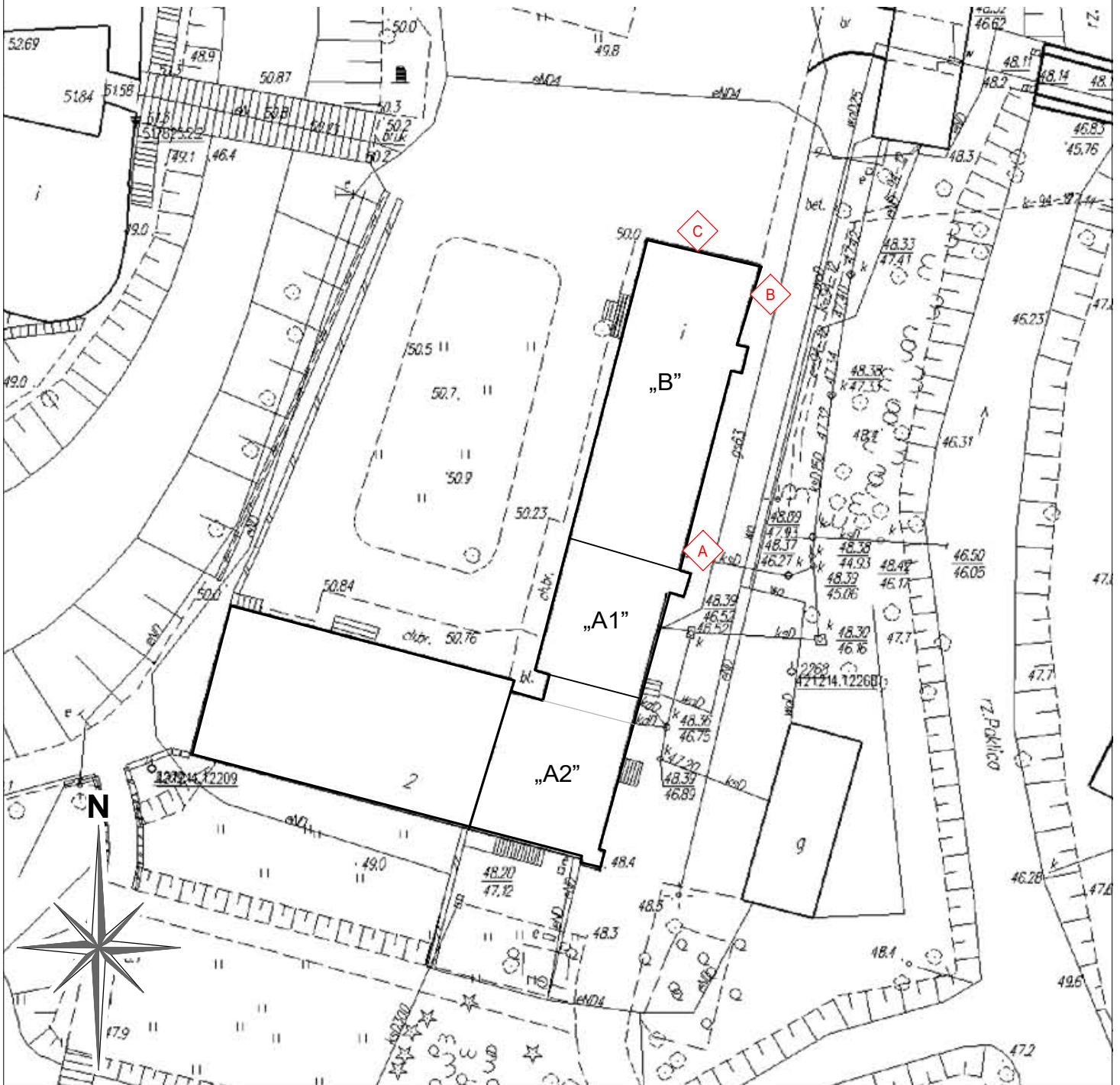
Wykaz rysunków:

rys. 0/AR – Orientacja, skala 1:500

rys. 1/AR – Wykop A, skala 1:20

rys. 2/AR – Wykop B, skala 1:20

rys. 3/AR – Wykop C, skala 1:20

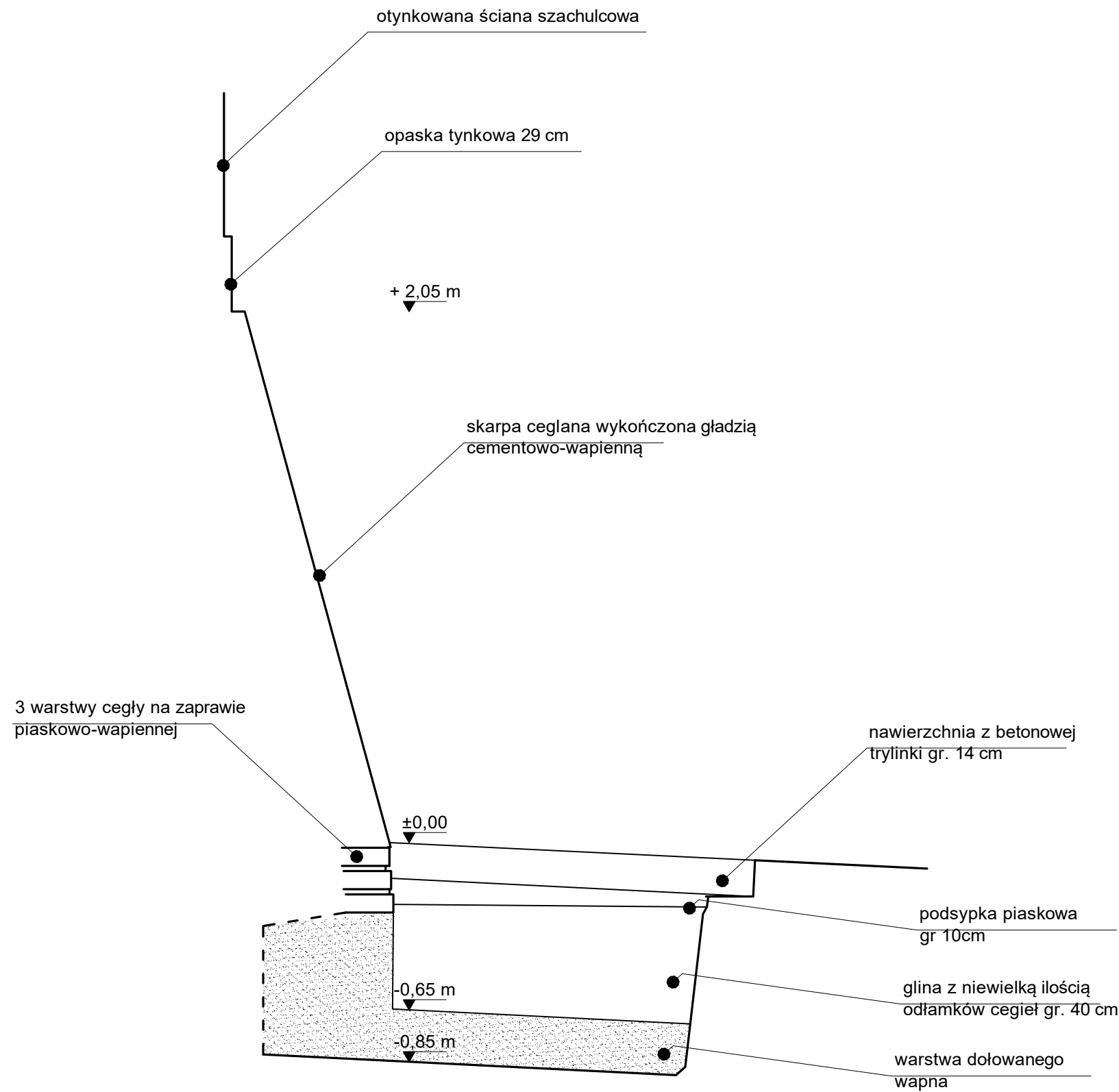

A odkrywka fundamentu z 2021 r.

Orientacja skala 1:500

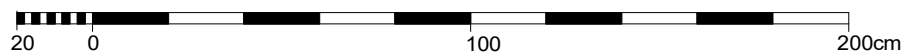

<p>Inwestor: Muzeum Ziemi Międzyrzeckiej im. Alfa Kowalskiego ul. Podzamcze 2, 66-300 Międzyrzecz</p> <p>dr inż. arch. Anna Małachowicz mgr inż. arch. Alicja Zgraja współpraca:</p>	<p>EKSPERTYZA TECHNICZNA — nazwa i adres obiektu budowlanego: Muzeum Ziemi Międzyrzeckiej im. Alfa Kowalskiego Budynek oficyny dworskiej, część A i B ul. Podzamcze 2, 66-300 Międzyrzecz dz.nr 375, obręb Międzyrzecz-2</p>	<p>tytuł rysunku: — skala: — data: Orientacja 1:500 XII 2021 nr rysunku: 0 / AR</p> <p>dr inż. arch. Maciej Małachowicz dr Przemysław Kołosowski</p>	<p>nr tomu/nr zadania: ARCHEOLOGIA</p>
---	---	--	--

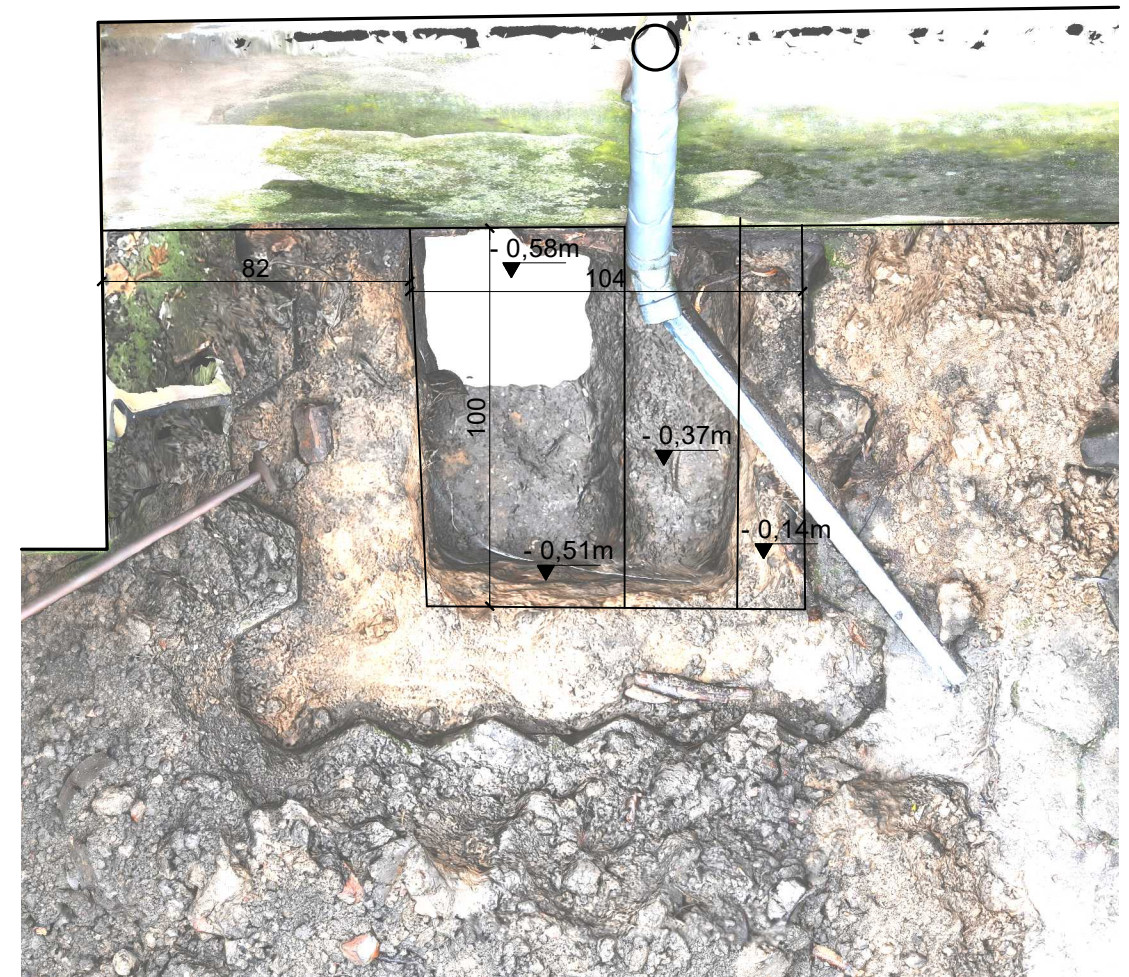
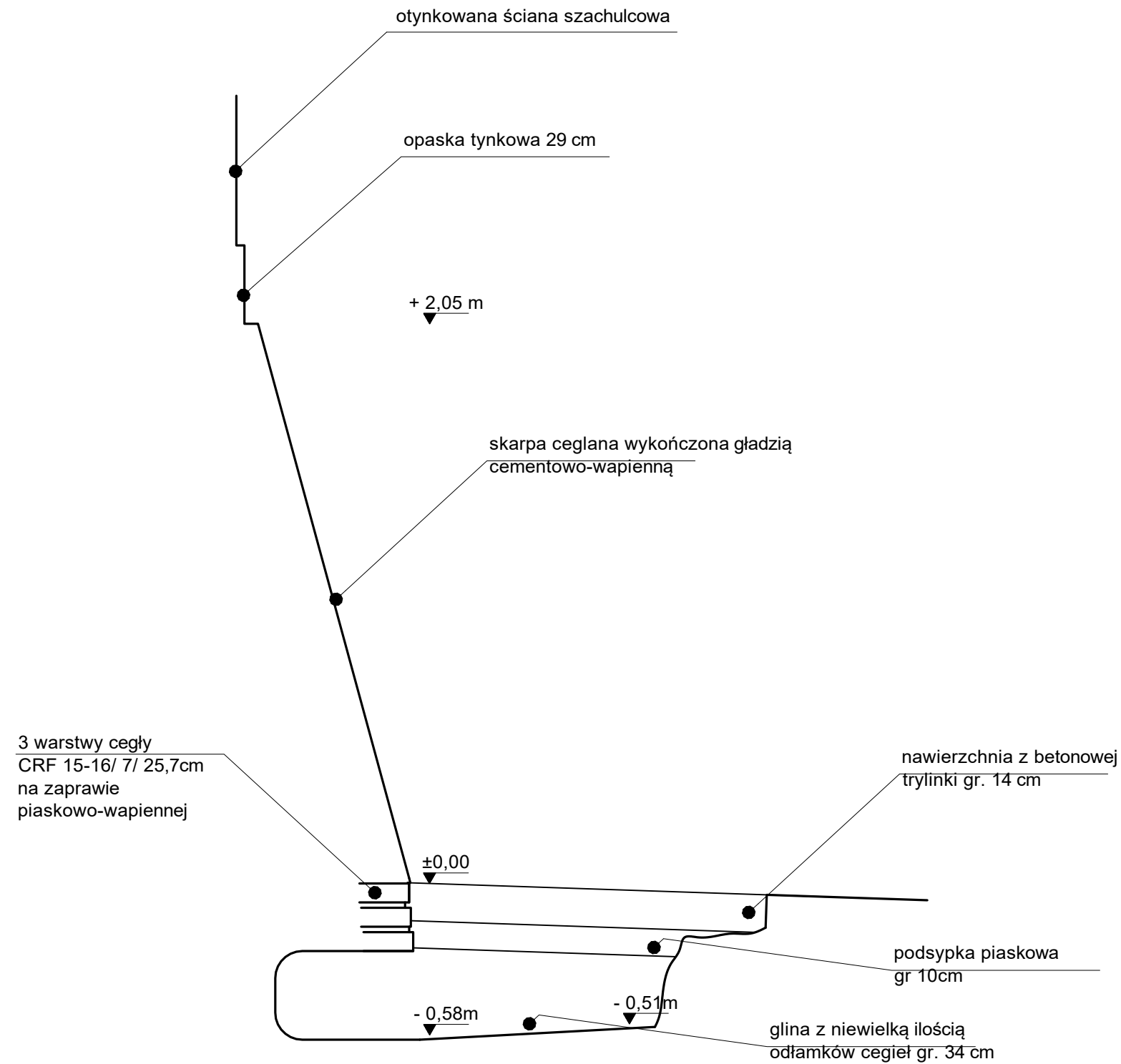

wykop A

Rysunek skala 1:20

 <p>Autorska Pracownia arch. Macieja Małachowicza ul. Parafialna 16 Wrocław tel. 71 345 26 54 zabytki@rewaloryzacja.com</p>	Inwestor: Muzeum Ziemi Międzyrzeckiej im. Alfa Kowalskiego ul. Podzamcze 2, 66-300 Międzyrzecz	EKSPERTYZA TECHNICZNA — nazwa i adres obiektu budowlanego: Muzeum Ziemi Międzyrzeckiej im. Alfa Kowalskiego Budynek oficyny dworskiej, część A i B ul. Podzamcze 2, 66-300 Międzyrzecz dz.nr 375, obręb Międzyrzecz-2	tytuł rysunku: Wykop A skala: 1:20 data: XII 2021 nr rysunku:
	dr inż. arch. Anna Małachowicz mgr inż. arch. Alicja Zgraja współpraca:	dr inż. arch. Maciej Małachowicz dr Przemysław Kołosowski	1 / AR nr tomu/nr zadania: ARCHEOLOGIA

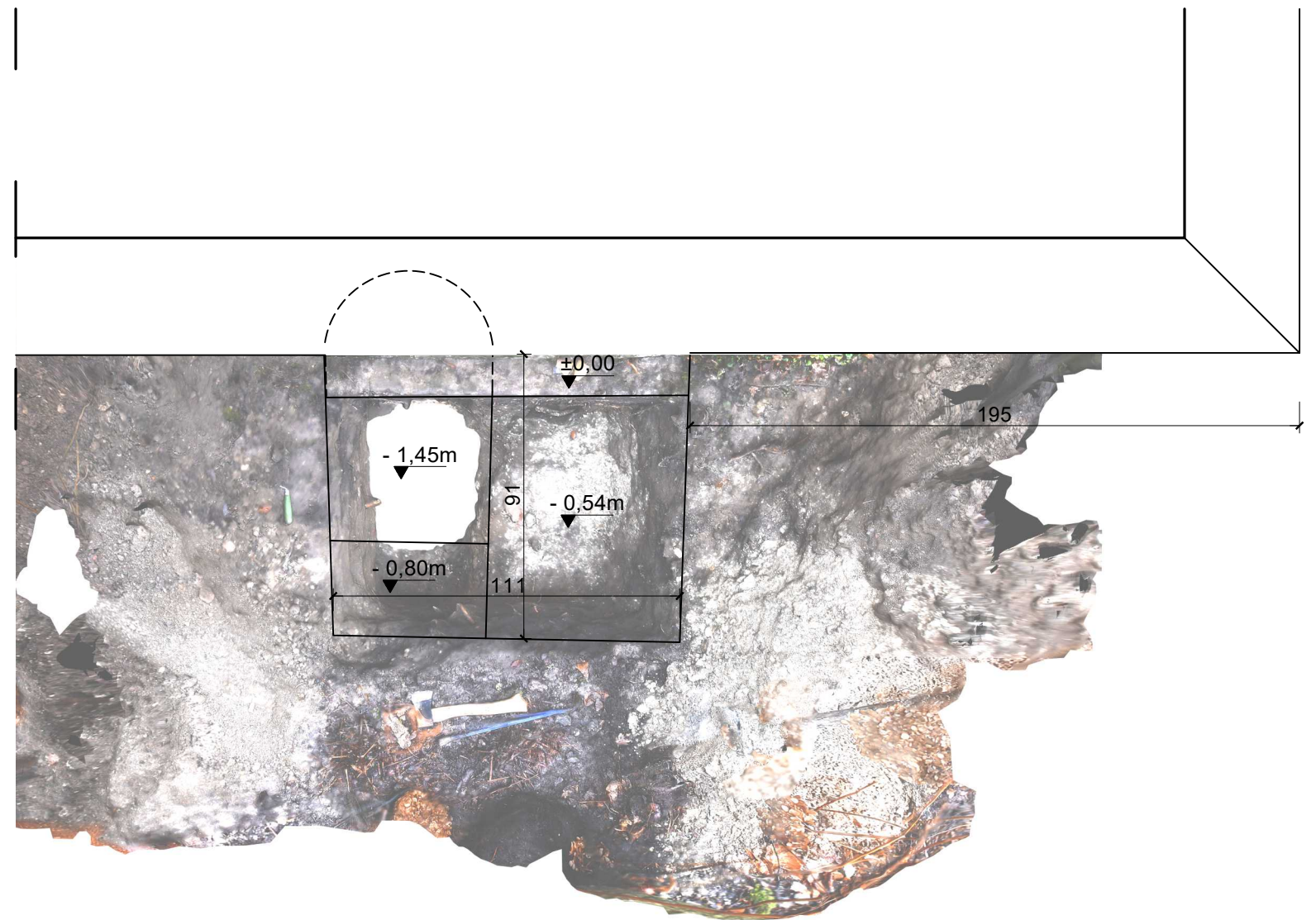
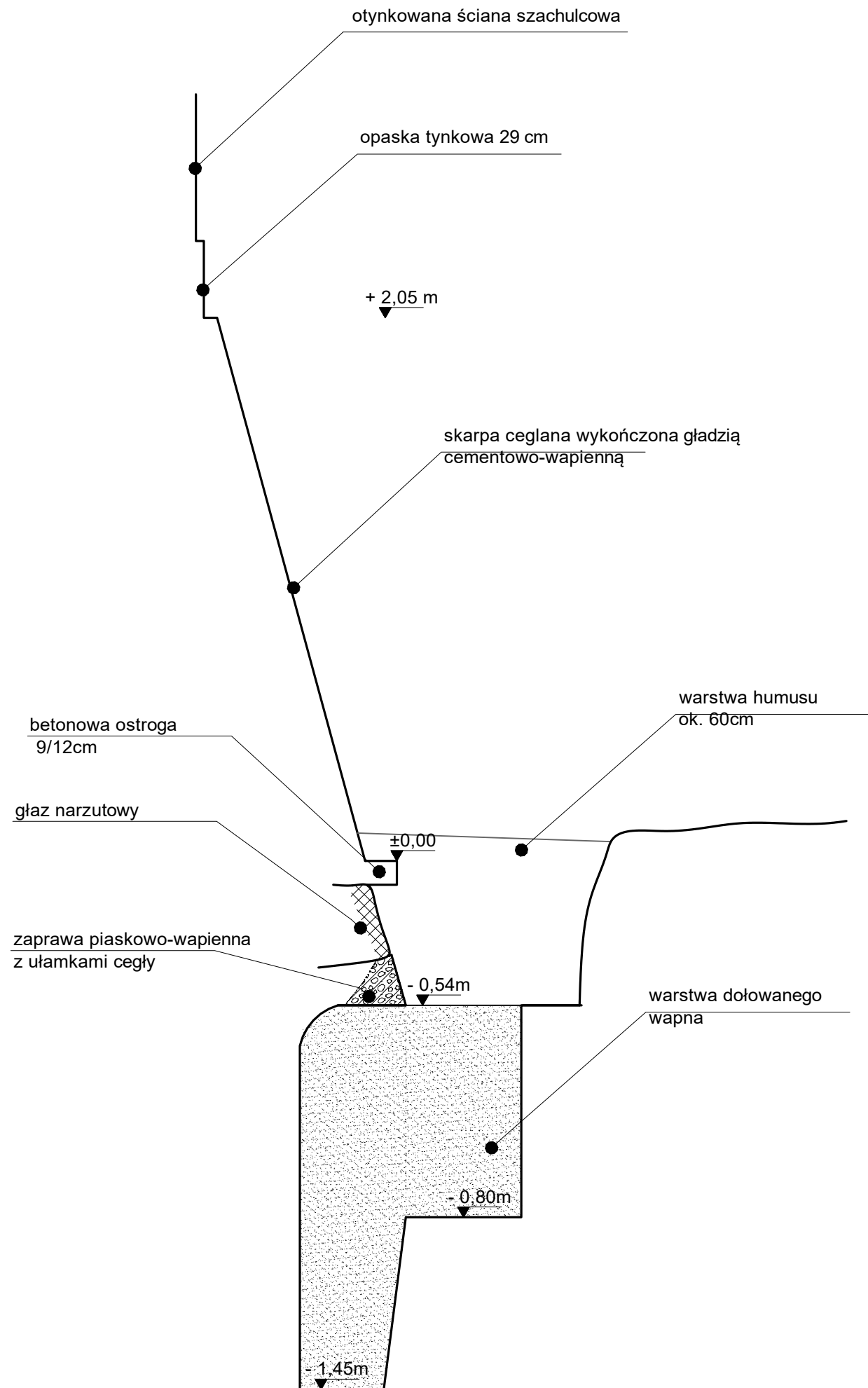

wykop B

Rysunek skala 1:20

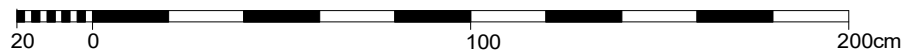

	Inwestor: Muzeum Ziemi Międzyrzeckiej im. Alfa Kowalskiego ul. Podzamcze 2, 66-300 Międzyrzecz	EKSPERTYZA TECHNICZNA nazwa i adres obiektu budowlanego: Muzeum Ziemi Międzyrzeckiej im. Alfa Kowalskiego Budynek oficyny dworskiej, część A i B ul. Podzamcze 2, 66-300 Międzyrzecz dz.nr 375, obręb Międzyrzecz-2	tytuł rysunku: Wykop B	skala: 1:20	data: XII 2021
	dr inż. arch. Anna Małachowicz mgr inż. arch. Alicja Zgraja współpraca:	dr inż. arch. Maciej Małachowicz dr Przemysław Kołosowski	nr tomu/nr zadania: 1 / AR ARCHEOLOGIA		

wykop C

Rysunek skala 1:20

 <p>Autorska Pracownia arch. Macieja Małachowicza ul. Parafialna 16 Wrocław tel. 71 345 26 54 zabytki@rewaloryzacja.com</p>	Inwestor: Muzeum Ziemi Międzyrzeckiej im. Alfa Kowalskiego ul. Podzamcze 2, 66-300 Międzyrzecz	EKSPERTYZA TECHNICZNA — nazwa i adres obiektu budowlanego: Muzeum Ziemi Międzyrzeckiej im. Alfa Kowalskiego Budynek oficyny dworskiej, część A i B ul. Podzamcze 2, 66-300 Międzyrzecz dz.nr 375, obręb Międzyrzecz-2	tytuł rysunku: Wykop C skala: 1:20 data: XII 2021 nr rysunku:
	dr inż. arch. Anna Małachowicz mgr inż. arch. Alicja Zgraja współpraca:	dr inż. arch. Maciej Małachowicz dr Przemysław Kołosowski	1 / AR nr tomu/nr zadania: ARCHEOLOGIA